

"โรสต้า" สปริงยางรับแรงบิด – การเลือกใช้งานเพื่อการดึงโซ่และสายพาน (ROSTA Torsional Rubber Spring – Chain&Belt Tensioner)

ปริญญา ปราชญ์นิวัฒน์
parinya@virtus.co.th
บริษัท เวอร์ทัส จำกัด

การส่งกำลังด้วยโซ่และสายพานเป็นที่นิยมอย่างมากในอุตสาหกรรม โดยปัจจัยหลักในการการส่งกำลังอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การให้แรงดึงแก่โซ่และสายพานให้มากเพียงพอเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการไถลตัว (slip) ของสายพาน และการสับคัตตัวทั้งนี้เพื่อลดอัตราการใช้พลังงานในการขับเคลื่อน โดยในแต่ละรอบของการหมุนเมื่อสายพานมีการเคลื่อนที่ผ่านล้อถูกรอกตัวขับ (driver pulley) จะส่งผลให้แรงดึงในสายพานมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลง ในการใช้งานจริงมักจะมีการเพิ่มหรือลดความเร็วรอบและการเกิดการแรงกระชากทำให้สายพานเกิดการไถลตัว เมื่อเวลาทำงานผ่านไประยะหนึ่งสายพานจะมีการยืดตัวออกทำให้เกิดการไถลตัวของสายพานมากขึ้น โดยเป็นการเพิ่มอัตราการสูญเสียทั้งกำลังงานและความเร็ว[1] รวมถึงการเกิดความร้อนสะสมในสายพานซึ่งเป็นปัจจัยเสริมทำให้สายพานมีการยืดตัวเพิ่มขึ้นอีก สำหรับโซ่มีการยืดตัวออกเนื่องจากการสึกหรอนั้นเกิดขึ้นจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ผลจากการเป็นรูปหลายเหลี่ยม (polygon effect) และภาระแรงกระแทก กล่าวคือผลของการเป็นรูปหลายเหลี่ยมเกิดขึ้นเมื่อโซ่มีการวางตัวตามความโค้งของลูกรอก (pulley) ตัวขับและตัวตาม เป็นผลให้เกิดแรงกระแทกแบบกลับไปมากระทำระหว่างโรลเลอร์ของโซ่ (roller) และฟันเฟือง นอกจากนี้ยังมีการเสียดสีกันระหว่างสลักและแผ่นต่อ (link) ในทุกๆ ข้อต่อของโซ่ ดังนั้นเมื่อแต่ละข้อต่อเกิดการสึกหรอจึงทำให้โซ่ยืดตัวออกได้มาก

ทั้งโซ่และสายพานเมื่อมีการยืดตัวออกจะเกิดการสับคัตตัวซึ่งสร้างแรงสั่นสะเทือนส่งผ่านไปยังอุปกรณ์อื่นๆ เช่น เฟืองขับต่างๆ, คลับลูกปืน (bearing), เพลา เป็นต้น ทำให้เกิดเสียงดังและสร้างความเสียหายก่อนเวลาอันควร ในทางกลับกันหากสามารถลดการยืดตัวของโซ่และสายพานได้เท่ากับเป็นการยืดอายุการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ ในระบบ รวมถึงการลดอัตราการใช้พลังงานในการขับเคลื่อนอีกด้วย การที่จะลดการยืดและสับคัตตัวของโซ่และสายพานในขณะที่ต้องรักษาระดับความตึงให้เหมาะสมจะต้องอาศัยวัสดุที่มีความยืดหยุ่นสูงและดูดซับแรงกระชากได้ ด้วยเหตุนี้สปริงยางจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญและสามารถให้คุณสมบัติที่ต้องการดังกล่าวได้เป็นอย่างดี [2]

สปริงโรสต้า (ROSTA spring) เป็นสปริงยางรับแรงบิด โดยประกอบด้วยชิ้นยางธรรมชาติรูปทรงกระบอก (ความแข็งประมาณ 78-80 shore A) นำมาอัดตัวเข้ากับมุมทั้งสี่ของโครงโลหะ โดยมีแกนเพลาโลหะเป็นจุดหมุน ดังรูปที่ 1

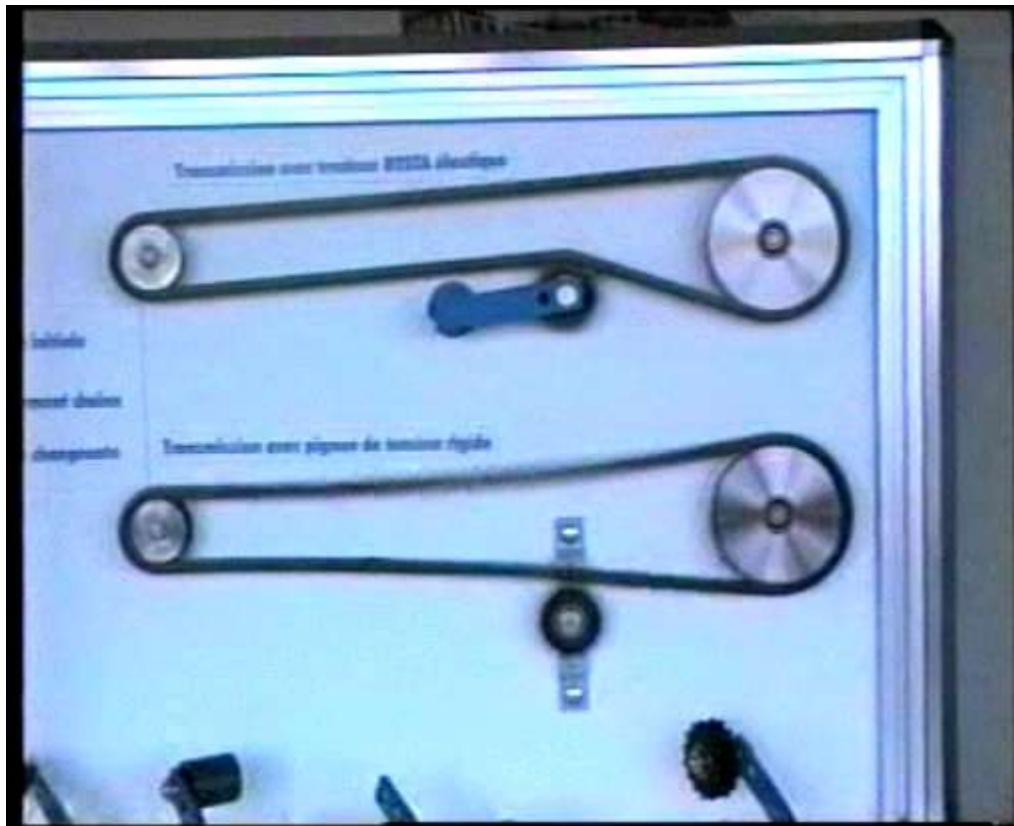

รูปที่ 1 ลักษณะสปริงโรสต้าซึ่งประกอบด้วยชิ้นยางรับแรงกด
ก่อนหน้า (pre-compressed) โดยมีเพลาโลหะแกน
กลางเป็นจุดหมุน

เนื่องจากการรับแรงบิดด้วยชิ้นยางซึ่งรับแรงกดจากการบิดตัวของแกนเพลาลอยหะ จึงมีข้อได้เปรียบ[2] ดังนี้

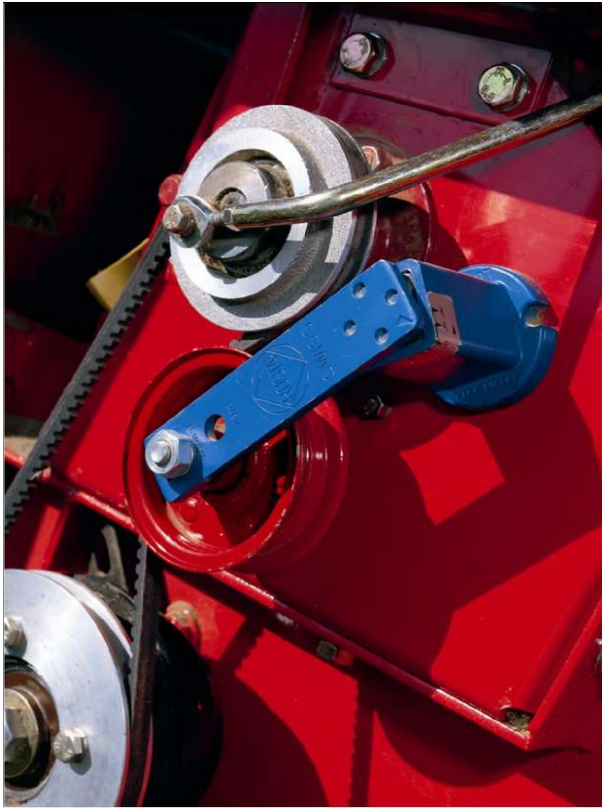
1. มีความสามารถในการรับแรงบิดได้สูง
2. มีความยืดหยุ่นสูง
3. มีความสามารถในการดูดซับแรงสั่นสะเทือน (Damping) ที่ดี
4. มีความปลอดภัยเมื่อเกิดความเสียหาย
5. ง่ายและสะดวกต่อการออกแบบเพื่อการติดตั้งใช้งาน

เมื่อทดลองการขับเคลื่อนด้วยโซ่เพื่อเปรียบเทียบการสับตัดตัวของโซ่ พบว่าโซ่ที่ถูกให้แรงดึงโดยแขนดึงโซ่ โรสต้าจะมีความยืดหยุ่นในการรักษาแรงดึงโซ่ที่เหมาะสมเมื่อเกิดแรงสับตัดหรือกระชาก ทำให้สามารถลดอัตราการยืดตัวของโซ่, ลดแรงสั่นสะเทือนที่เกิดจากการสับตัดตัว, ไม่เกิดการไถลตัว (สายพาน) เมื่อเปรียบเทียบการให้แรงดึงโซ่ด้วยเฟืองโซ่เพียงอย่างเดียว ดังแสดงในรูปที่ 2 [3]

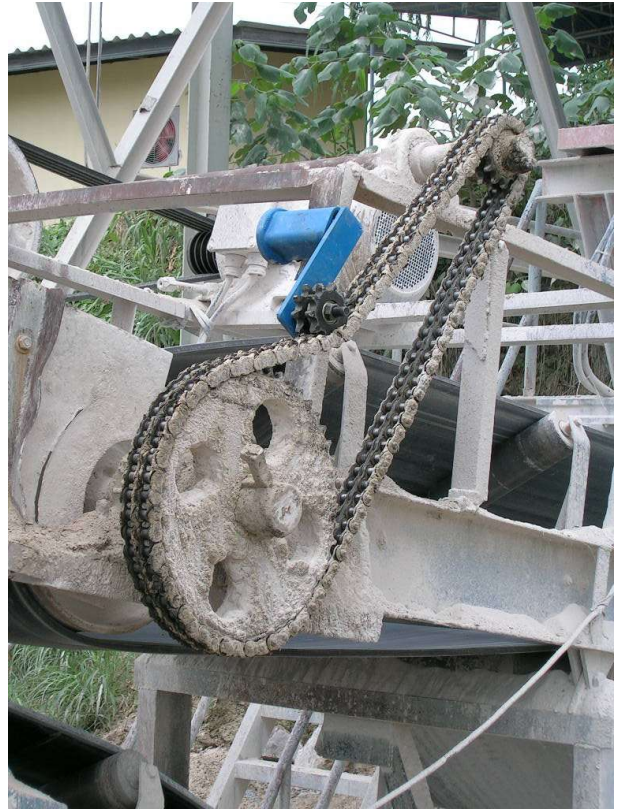

รูปที่ 2 แสดงความสามารถในการลดแรงสับตัดตัวของโซ่ด้วยแขนดึงโซ่/สายพาน โรสต้าซึ่งเปรียบเทียบกับโซ่ด้านล่างซึ่งใช้เฟืองโซ่ในการให้แรงดึงซึ่งไม่มีความยืดหยุ่นหรือปรับแรงดึงให้เหมาะสมได้ ซึ่งสุดท้ายแล้วโซ่จะมีการยืดตัวออกได้อีกทำให้เกิดการสับตัดตัวสร้างความเสียหายต่อโซ่และฟันเฟือง

จากการทดสอบและใช้งานในอุตสาหกรรมมานานกว่า 60 ปี[3] การใช้งานสปริงโรสด้าเพื่อการดึงโซ่และสายพานหรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่าแชนตึงโซ่/สายพานโรสด้า (ROSTA chain&belt tensioner) ได้เป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน โดยภาพตัวอย่างการใช้งานดังแสดงในรูปที่ 3

(3.1)

(3.2)

รูปที่ 3 การใช้งานแชนตึงโซ่/สายพานโรสด้าโดย

(3.1) ดึงสายพานจากด้านนอกโดยให้แรงดึงจากด้านหลังสายพาน

(3.2) ดึงโซ่จากด้านนอกโดยการติดตั้งให้แชนโลหะขนานกับ

แนวโซ่มากที่สุด

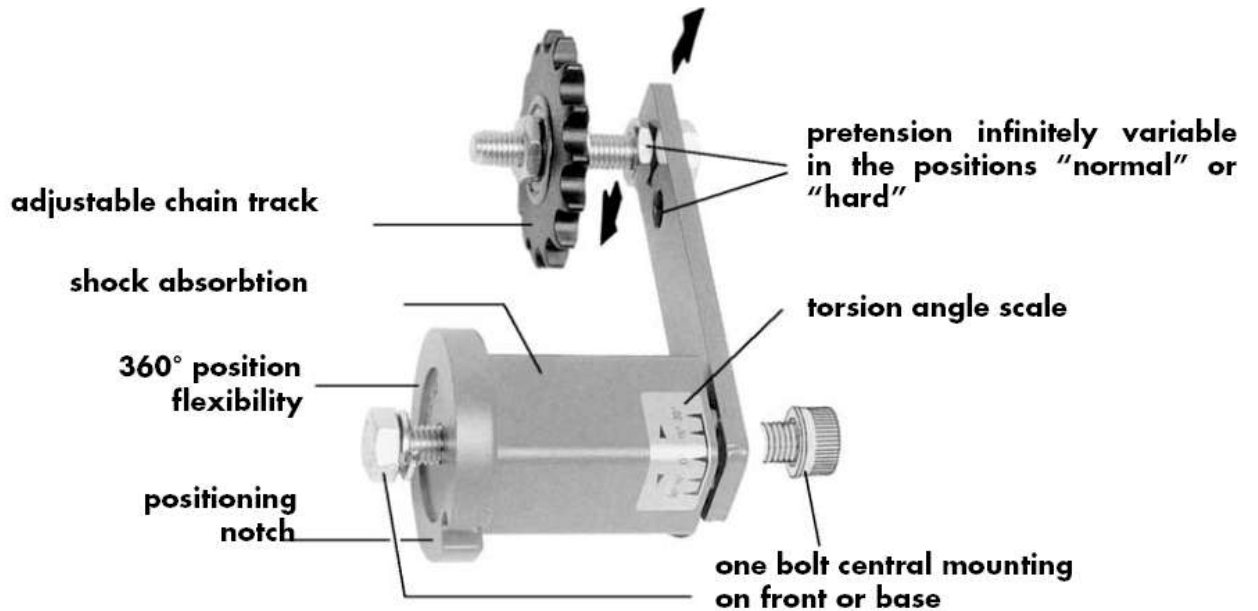
ในบางกรณีซึ่งมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ติดตั้งแชนตึงสายพาน จึงมีการออกแบบฐานรองมอเตอร์ (motor base) ซึ่งให้แรงดึงจากฐานมอเตอร์และทำงานโดยไม่มีส่วนสัมผัสกับผิวสายพาน โดยตรง ด้วยวิธีนี้สามารถลดแรงดึงสายพานขณะถูกรอกเริ่มออกตัวได้ประมาณ 10-20 % [3] (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 ฐานรองมอเตอร์โรสด้า

แขนดึงโซ่/สายพานโรสต้า ประกอบด้วยชิ้นส่วนต่างๆ ดังนี้ (รูปที่ 5.1)

- ก) โมดูลสปริงโรสต้า (ROSTA spring module) ซึ่งดูดซับแรงกระชากของโซ่ (shock absorbtion)
- ข) แขนโลหะซึ่งยึดจากแกนโมดูลสปริงโรสต้าซึ่งส่วนปลายต่อเข้ากับส่วนสัมผัสโซ่
- ค) ส่วนสัมผัสโซ่หรือสายพาน (รูปที่ 5.2) ได้แก่ เฟืองโซ่, ลูกกลิ้งสำหรับสายพาน เป็นต้น

(5.1) ส่วนประกอบต่างๆ ของแขนดึงโซ่/สายพานแบบโรสต้า

(5.2) รูปแบบส่วนสัมผัสโซ่หรือสายพาน

รูปที่ 5 ส่วนประกอบต่างๆ ของแขนดึงโซ่/สายพานแบบโรสต้า

1. การเลือกขนาดของแขนดึงโซ่/สายพานแบบโรสต้า

ต้องคำนึงถึงแรงดึงที่ต้องการซึ่งต้องสอดคล้องกับขนาดโซ่หรือสายพานที่มีอยู่ โดยแขนดึงโซ่/สายพานโรสต้าแสดงขนาดตามแรงบิดที่สูงขึ้นตามองศาการบิดตัว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 [3] แสดงขนาดแรงบิดที่เกิดขึ้นตามองศาการบิดตัวของแขนโลหะ

Tensioning force can be set continuously

Tensioner types	pre-tension $\sphericalangle$ 10°		pre-tension $\sphericalangle$ 20°		pre-tension $\sphericalangle$ 30°		
	normal		normal		normal		
	F in N	s in mm	F in N	s in mm	F in N	s in mm	
SE/SE-G	11	15	14	40	28	80	40
SE/SE-F/SE-G	15	25	17	65	34	135	50
SE-W	15	15	17	39	34	81	50
SE/SE-F/SE-G	18	75	17	180	34	350	50
SE-W	18	45	17	108	34	210	50
SE/SE-F/SE-G	27	150	22	380	44	800	65
SE-W	27	90	22	228	44	480	65
SE/SE-F/SE-G	38	290	30	730	60	1500	87
SE-W	38	174	30	438	60	900	87
SE/SE-F/SE-G	45	500	39	1300	78	2600	112
SE-W	45	300	39	780	78	1560	112
SE/SE-F/SE-G	50	750	43	2150	86	4200	125
SE-W	50	450	43	1290	86	2520	125

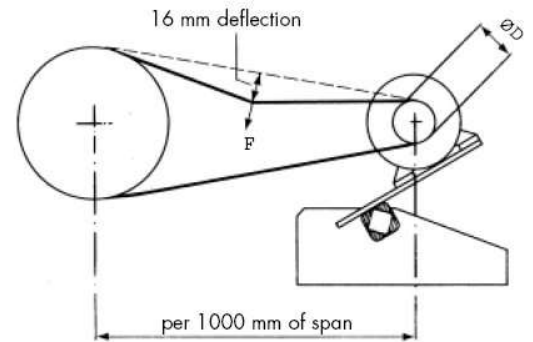
s = pre-tensioning gap

ตารางที่ 2 [3] แสดงมาตรฐานแรงดึงควบคุมสายพานประเภทต่างๆ

Tensile Control Forces for V-Belts (Examples for most usual V-belts)

Belt types	∅ Small pulley in mm	Control force* in N
SPZ (10N)	56 – 95 100 – 140	12 – 15 17 – 20
SPA (13N)	100 – 132 140 – 200	25 – 27 30 – 35
SPB (16N)	160 – 224 236 – 315	45 – 50 60 – 65
SPC (22N)	224 – 355 375 – 560	80 – 90 100 – 120
10 x 6 (Z)	56 – 100	12 – 15
13 x 8 (A)	80 – 140	12 – 15
17 x 11 (B)	125 – 200	25 – 30
22 x 14 (C)	200 – 400	55 – 60
32 x 20 (D)	355 – 600	90 – 105

* Tensile control force for V-belts. By ideal belt pretension a deflection of 16 mm per 1000 mm center distance shall occur. (By shorter or longer span, the value 16 mm has to be interpolated.)

หมายเหตุ:

แรงดึงควบคุม คือ แรงทดสอบที่ใช้กดสายพานที่มีระยะห่างระหว่างลูกรอก 1000 มม. แล้วทำให้เกิดระยะยุบตัว 16 มม. ณ จุดกึ่งกลางระหว่างลูกรอกทั้งสอง

การประมาณแรงดึงออกแบบซึ่งใช้ในการดึงสายพานเพื่อป้องกันการไถลตัว ดังนี้

(ก) ตรวจสอบแรงดึงควบคุม (Tensile control force) ต่อสายพาน 1 เส้น (ตารางที่ 2)

(ข) คูณแรงทดสอบด้วยจำนวนสายพาน

(ค) กำหนดแรงดึงออกแบบโดยเพิ่มแรงดึงอีก 100% ซึ่งเป็นการเผื่อเพื่อป้องกันการไถลตัวขณะที่มีการเริ่มออกตัวของลูกรอกตัวขับ (Start up) ดังนั้นรูปแบบสมการในการประมาณค่าแรงดึงที่ต้องการ คือ [3]

$$F = F_i \times n \times 2 \tag{1}$$

โดย F = แรงดึงออกแบบ, N

F_i = แรงดึงควบคุมต่อสายพาน 1 เส้น ตามมาตรฐานตารางที่ 2, N

n = จำนวนสายพาน

(ง) เลือกแขนดึงสายพานโรสตัด้าที่ให้แรงตั้งฉากกับแนวแกนโลหะที่ระยะบิดตัว 20 องศา ในตารางที่ 1 ต้องไม่น้อยกว่าแรงดึงออกแบบที่คำนวณได้

(จ) ติดตั้งแขนดึงสายพานโรสตัด้าโดยตั้งระยะบิดตัวก่อนหน้า 25 องศา

ตัวอย่างการคำนวณ

ต้องการดึงสายพานประเภท SPC จำนวน 5 เส้น ด้วยแขนดึงสายพาน โรสต้า โดยเส้นผ่านศูนย์กลางลูกกรอกตัวเล็กมีขนาดไม่เกิน 355 mm. ซึ่งมีขั้นตอนการคำนวณดังนี้

- จากตารางที่ 2, แรงดึงควบคุมต่อสายพาน 1 เส้นมีค่าเท่ากับ 80-90 N. โดยค่าสูงสุด คือ $F_i = 90$ N.
- สายพานจำนวน 5 เส้น
- จากสมการที่ 1, $F = 90 \times 5 \times 2 = 900$ N
- จากตารางที่ 1, ที่การบิดตัว 20 องศา ขนาดแขนดึงสายพานที่ให้แรงดึงเท่ากับแนวแขนโลหะสูงกว่า 900 N นั่นคือ ขนาด SE 45 ซึ่งให้แรงเท่ากับ 1,300 N.
- ซึ่งการใช้งานจริงจะติดตั้งโดยมีการบิดตัวก่อนหน้า 25 องศา (การกดส่วนสัมผัสโซ่/สายพานจนกระทั่งแนวโลหะมีการบิดตัวจากตำแหน่งเริ่มต้น 25 องศา ซึ่งสังเกตได้จาก torsion angle scale ดังรูป 5.1

จากขั้นตอนการคำนวณเบื้องต้น ทำให้สรุปการเลือกขนาดแขนดึงสายพาน โรสต้าให้เหมาะสมกับสายพานขนาดต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเลือกขนาดแขนดึงโซ่โรสต้าให้เหมาะสมกับสายพานขนาดต่างๆ [4]

ROSTA Tensioner SE Type	Suggestion of Belt sizes		Angle of pretension 10°				Angle of pretension 20°				Angle of pretension 30° (MAX.)			
			Normal		Hard		Normal		Hard		Normal		Hard	
	V-Belt Size x No.	Flat Belt Width	Force N.	S. mm.	Force N.	S. mm.	Force N.	S. mm.	Force N.	S. mm.	Force N.	S. mm.	Force N.	S. mm.
SE 11	SPZ x 1-3	N/A.	15	14	20	10	40	28	53	20	80	40	106	30
SE 11	SPA x 1-2	N/A.	15	14	20	10	40	28	53	20	80	40	106	30
SE 11	SPB x 1	N/A.	15	14	20	10	40	28	53	20	80	40	106	30
SE 15	SPZ x 2-5	N/A.	25	17	31	14	65	34	81	27	135	50	168	40
SE 15	SPA x 1-3	N/A.	25	17	31	14	65	34	81	27	135	50	168	40
SE 15	SPB x 1-2	N/A.	25	17	31	14	65	34	81	27	135	50	168	40
SE 18	SPZ x 3-14	1", 2"	75	17	93	14	180	34	225	27	350	50	437	40
SE 18	SPA x 2-8	1", 2"	75	17	93	14	180	34	225	27	350	50	437	40
SE 18	SPB x 2-4	1", 2"	75	17	93	14	180	34	225	27	350	50	437	40
SE 18	SPC x 1-2	1", 2"	75	17	93	14	180	34	225	27	350	50	437	40
SE 27	SPA x 2-19	2", 3", 4"	150	22	195	17	380	44	494	34	800	65	1,040	50
SE 27	SPB x 2-10	2", 3", 4"	150	22	195	17	380	44	494	34	800	65	1,040	50
SE 27	SPC x 1-6	2", 3", 4"	150	22	195	17	380	44	494	34	800	65	1,040	50
SE 38	SPB x 2-19	4", 5"	290	30	362	24	730	60	912	47	1,500	87	1,875	70
SE 38	SPC x 1-10	4", 5"	290	30	362	24	730	60	912	47	1,500	87	1,875	70
SE 45	SPC x 2-18	5", 6"	500	39	625	31	1,300	78	1,625	61	2,600	112	3,250	90
SE 50	Selection per Force and Deviation		600	43	750	34	1,700	86	2,125	68	4,000	125	5,000	100

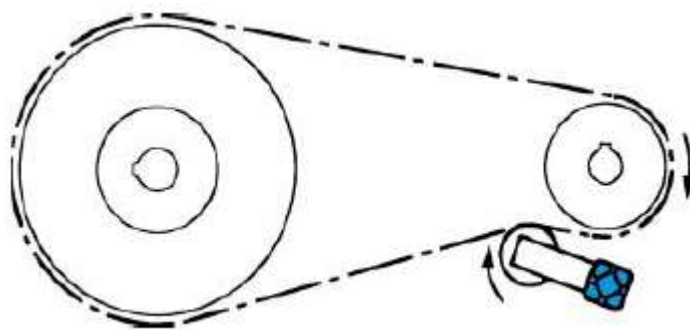
สำหรับการคำนวณเพื่อเลือกขนาดในการตึงโซ่ มีรูปแบบเดียวกับการเลือกสายพาน ซึ่งขึ้นกับผลการทดสอบแรงที่เหมาะสมสำหรับโซ่แต่ละขนาด ดังแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเลือกขนาดแขนตึงโซ่โรสต้าให้เหมาะสมกับโซ่ขนาดต่างๆ [4]

SE Size	Chain No. ANSI	Chain No. ISO	Chain Size Pitch x Strand	Platwheeler Size Pitch x Teeth	Bolt Size x L.	Bearing 2Z No.
SE 11	25 S, D	ISO 04 B-1, 2	1/4" x 1	1/4" x 20	M-8 x 45	608
SE 15	35 S, D, T	ISO 06 B-1, 2, 3	3/8" x 1, 2, 3	3/8" x 17	M-10 x 55	6200
SE 18	40 S, D, T	ISO 08 B-1, 2, 3	1/2" x 1, 2, 3	1/2" x 14	M-10 x 55	6200
SE 27	50 S, D, T	ISO 10 B-1, 2, 3	5/8" x 1, 2, 3	5/8" x 13	M-12 x 80	6201
SE 27	60 S, D, T	ISO 12 B-1, 2, 3	3/4" x 1, 2, 3	3/4" x 12	M-12 x 80	6201
SE 38	80 S, D, T	ISO 16 B-1, 2, 3	1" x 1, 2, 3	1" x 11	M-20 x 100	6004
SE 45	80 T	ISO 16 B-3	1" x 3	1" x 11	M-20 x 140	6004
SE 45	100 S, D, T	ISO 20 B-1, 2, 3	1-1/4" x 1, 2, 3	1-1/4" x 10	M-20 x 140	6204
SE 45	120 S, D, T	ISO 24 B-1, 2, 3	1-1/2" x 1, 2, 3	1-1/2" x 9	M-20 x 140	6204
SE 45	140 S, D, T	ISO 28 B-1, 2, 3	1-3/4" x 1, 2, 3	1-3/4" x 9	M-20 x 140	6304
SE 45	160 S, D, T	ISO 32 B-1, 2, 3	2" x 1, 2, 3	2" x 8	M-20 x 140	6304
SE 45	180 S, D	ISO 36 B-1, 2	2-1/4" x 1, 2	2-1/4" x 8	M-20 x 140	6304
SE 45	200 S, D	ISO 40 B-1, 2	2-1/2" x 1, 2	2-1/2" x 8	M-20 x 140	6304
SE 50	160 T	ISO 32 B-3	2" x 3	2" x 8	M-20 x 140	6304
SE 50	180 T	ISO 36 B-3	2-1/4" x 3	2-1/4" x 8	M-20 x 140	6304
SE 50	200 T	ISO 40 B-3	2-1/2" x 3	2-1/2" x 8	M-20 x 140	6304
SE 50	240 S, D	ISO 48 B-1, 2	3" x 1, 2	3" x 8	M-20 x 140	6304

2. ลักษณะการติดตั้งแขนตึงโซ่/สายพานโรสต้า

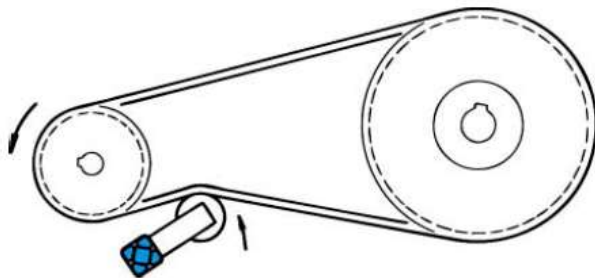
โดยติดตั้งให้แขนโลหะมีทิศทางขนานกับแนวทางโซ่หรือสายพานและทิศทางของแขนชี้ไปทางเดียวกับทิศทางการเคลื่อนที่ของโซ่หรือสายพาน (รูปที่ 6) ทั้งนี้ควรติดตั้งโซ่หรือสายพานในด้านหย่อนเสมอ นอกจากนี้ยังมีข้อพึงระวังที่แตกต่างกันระหว่างการตึงโซ่และสายพานดังนี้

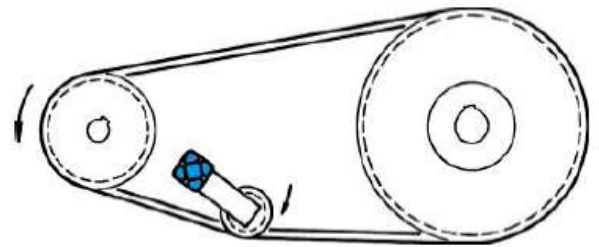
รูปที่ 6 ลักษณะทิศทางการติดตั้งแขนตึงโซ่/สายพานที่เหมาะสม

2.1 การติดตั้งเพื่อตึงสายพาน

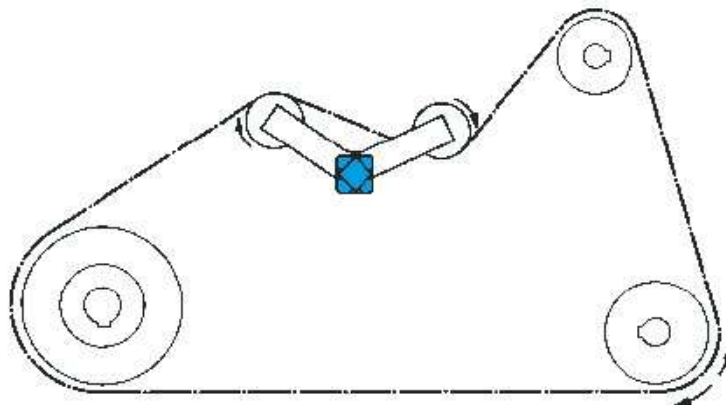
- 2.1.1 กรณีติดตั้งจากด้านนอกโดยให้แรงตึงจากด้านหลังสายพาน(รูปที่ 7.1) เส้นผ่านศูนย์กลางของลูกกลิ้งที่เป็นส่วนสัมผัสสายพาน (รูปที่ 5.2 ก) ควรมีขนาดอย่างน้อย $\frac{2}{3}$ ของขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางล้อลูกกรอกที่มีขนาดเล็กที่สุดและความกว้างของลูกกลิ้งควรมากกว่าความกว้างของสายพาน 20% โดยต้องติดตั้งให้ห่างจากลูกกรอกตัวถัดไปให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อลดระดับความเค้นดัดที่เกิดจากการหักงอโดยการกดของแขนตึงสายพาน
- 2.1.2 กรณีติดตั้งจากด้านใน โดยให้แรงตึงจากด้านร่องสายพาน(รูปที่ 7.2) ควรติดตั้งแขนตึงสายพานให้อยู่ในบริเวณที่ใกล้กับลูกกรอกตัวตาม(ลูกกรอกขนาดใหญ่) โดยมักใช้ในกรณีที่สายพานมีความยาวมากและเกิดการสั่นสะเทือนระดับสูง

(7.1) ติดตั้งจากด้านนอก

(7.2) ติดตั้งจากด้านใน (ร่องสายพาน)

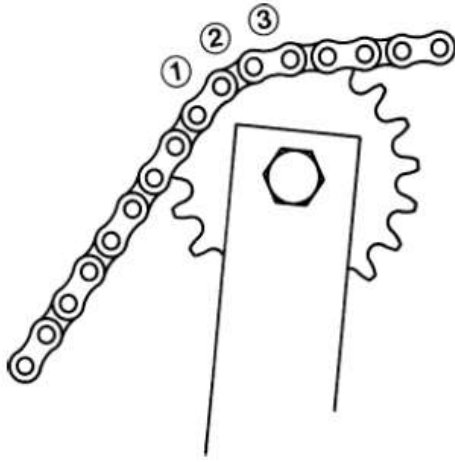
(7.3) ติดตั้งแบบบูมเมอแรงกรณีที่ใช้
หรือสายพานมีความยาวมากๆ

รูปที่ 7 รูปแบบและลักษณะการติดตั้งที่เหมาะสมสำหรับการตึงสายพาน

- 2.1.3 กรณีที่มีการขับโซ่หรือสายพานที่มีความยาวมากๆ อาจมีการดัดแปลงรูปแบบของแขน โลหะในลักษณะที่เรียกว่าบูมเมอแรง (Boomerang tensioner) ดังรูปที่ 7.3

2.2 การติดตั้งเพื่อตึงโซ่

การติดตั้งให้เฟืองโซ่ของแกนตึงโซ่ (รูปที่ 5.2 ก) ลงร่องโซ่อย่างน้อย 3 ร่อง ดังรูปที่ 8

รูปที่ 8 แสดงการติดตั้งแกนตึงโซ่โรสต้าที่เหมาะสม

รูปแบบความเสียหาย

1. เนื่องจากงานตึงโซ่และสายพานจัดว่าเป็นงานเบาสำหรับระบบสปริงโรสต้า ดังนั้นความเสียหายที่เกิดขึ้นมักเกิดจากการหมดอายุการใช้งานเนื่องจากความล้าทำให้ยางเสื่อมสภาพมากกว่าการแตกหักเสียหาย (รูปที่ 9) โดยลักษณะเริ่มแรกของการหมดอายุการใช้งาน คือ การสูญเสียสภาพความยืดหยุ่นของยางทำให้แกนโลหะไม่บิดกลับมายังตำแหน่งเดิม (coldflow) โดยที่สภาวะการทำงานที่ 25 องศาเซลเซียสแกนตึงโซ่/สายพานโรสต้ามีอายุการใช้งาน 12-15 ปี
2. การติดตั้งโดยให้ห้องสกรูบิดตัวก่อนหน้ากับโซ่/สายพานไม่เพียงพอ เมื่อเกิดการสละตัวของอาจทำให้ชิ้นภายในดูดซับแรงสละดังกล่าวไม่เพียงพอเป็นเหตุให้แกนโลหะเกิดการแตกหักเสียหายได้

รูปที่ 9 ลักษณะแกนตึงโซ่/สายพานหมดอายุการทำงาน จากการเกิด coldflow [3], [4]

References

1. ศ.ดร. วรวิทย์ อึ้งภากรณ์, รศ.ชาญ ถนัดงาน, “การออกแบบเครื่องจักรกล เล่ม 2”, ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2541.
2. E.F. Gobel, “Spring Springs Design”, English Edition, Butterworth & Co (Publisher) Ltd, 1974.
3. ROSTA AG., “The Blue ones from ROSTA”, CH-5502 Hunzenschwil, Switzerland.
4. Virtus Company Limited, Bangkok Thailand.